

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS ĮSTATYMO
NR. XI-1375 20¹ ir 20⁴ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO
NR. VIII-1881 9, 41, 44, 67 IR 74 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR
ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. VIII-1881 PAKEITIMO ĮSTATYMO
NR. XIV-627 31 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO**

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ ir 20⁴ straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – AIEĮ projektas), Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 9, 41, 44, 67 ir 74 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – EEĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 pakeitimo įstatymo Nr. XIV-627 31 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – kartu Įstatymų projektai) parengti, atsižvelgiant į Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje¹ nustatytus elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių gaminančių vartotojų (toliau – gaminantis vartotojas) plėtros tikslus. Nacionalinėje energetikos nepriklausomybės strategijoje (toliau – NENS) numatytas gaminančių vartotojų tikslas – užtikrinti, kad iki 2030 m. būtų ne mažiau kaip 300 000 gaminančių aktyviųjų vartotojų.

AIEĮ ir EEĮ projektais siekiama sudaryti prielaidas tolesnei tvariai gaminančių vartotojų plėtrai, užtikrinant, kad ši vartotojų grupė ir toliau aktyviai investuotų į elektros energijos gamybą iš atsinaujinančių išteklių, kartu išlaikant subalansuotą santykį tarp gaminančių vartotojų, elektros energijos tiekėjų bei viešojo intereso. Šiuo metu taikomas elektros energijos dvigubos apskaitos (angl. *net-metering*) modelis sudaro palankias sąlygas gaminantiems vartotojams, tačiau kartu kelia reikšmingų iššūkių elektros energijos tiekėjams, kuriuos lemia gaminančių vartotojų į elektros tinklus patiektos elektros energijos ir vėliau kaupimo laikotarpiu susigrąžintos elektros energijos vertės skirtumai. Gaminantys vartotojai paprastai elektros energiją gamina dienos metu, kai jos kaina yra žemiausia, o vartoja – ryte ir vakare, kai kaina didesnė, taip pat tam įtakos turi sezoniskumas (žiema – vasara). Tokia situacija, kai atsiskaitoma pagal elektros energijos dvigubos apskaitos (angl. *net-metering*) modelį gali kelti iššūkių elektros energijos tiekėjams.

Dėl šių elektros energijos verčių neatitikimų tiekėjai patiria finansinį disbalansą, kuris turi neigiamą poveikį tiek jų veiklos stabilumui, tiek elektros energijos tiekimo rinkos konkurencingumui ir gali daryti įtaką kitų elektros energijos vartotojų mokamoms elektros energijos kainoms. Remiantis Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau – Taryba) duomenimis, elektros energijos tiekėjų patirtas finansinis disbalansas dėl gaminančių vartotojų į elektros tinklus patiektos ir vėliau kaupimo laikotarpiu susigrąžintos elektros energijos vertės skirtumo 2021-04-01–2022-03-31 laikotarpiu sudarė 1 610 000 Eur (vieną milijoną šešis šimtus dešimt tūkstančių eurų), 2022-04-01–2023-03-31 laikotarpiu – 8 230 000 Eur (aštuonis milijonus du šimtus trisdešimt tūkstančių eurų), 2024-04-01–2025-03-31 laikotarpiu – 15 850 000 Eur (penkiolika milijonų aštuonis šimtus penkiasdešimt tūkstančių eurų). Atitinkamai, nagrinėjamu laikotarpiu vertės neatitikimai dėl gaminančių vartotojų į tinklą patiektos ir vėliau susigrąžintos elektros energijos kiekio nuosekliai didėjo, o didėjant gaminančių vartotojų skaičiui iki NENS nurodyto tikslo, elektros energijos vertės neatitikimai ir toliau didės.

Pažymėtina, kad elektros energijos perdavimo sistemos operatoriaus atlikto elektros rinkos modeliavimo, kurio metu buvo vertinamas gaminančių vartotojų poveikis elektros energetikos sistemai, rezultatai rodo, kad dėl gaminančių vartotojų generacijos mažėja elektros energijos kaina biržoje dienos metu. Skaičiuojama, kad dėl sumažėjusių elektros energijos rinkos kainų Lietuvoje gaminančių vartotojų plėtros nauda gali siekti nuo 15 500 000 Eur (penkiolikos milijonų penkių šimtų tūkstančių eurų), kai gaminančių vartotojų elektrinių leistina generuoti galia siekia 1,5 GW iki

¹ Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija

45 700 000 Eur (keturiasdešimt penkių milijonų septynių šimtų tūkstančių eurų), kai gaminančių vartotojų elektrinių leistina generuoti galia siekia 3 GW.

Siekiant užtikrinti subalansuotą gaminančių vartotojų plėtrą, išvengiant kryžminio subsidijavimo, taip užtikrinant sąžiningas veiklos sąlygas rinkoje bei kartu išsaugant vartotojams patrauklų apskaitos modelį, AIEĮ ir EEĮ projektais siūloma numatyti, kad elektros energijos tiekėjų veikla, susijusi su pareiga užtikrinti dvipusės apskaitos modelio taikymą gaminantiems vartotojams yra laikoma viešuosius interesus atitinkanti paslauga (toliau – VIAP), ir nustatyti kompensacinį mechanizmą, kuris veiktų per VIAP schemą, kuomet lėšos už VIAP teikimą būtų surenkamos iš gaminančių vartotojų ir kitų elektros energijos vartotojų, atsižvelgiant į gaminančių vartotojų sukuriama finansinį poveikį dėl didmeninės elektros energijos rinkos kainų pokyčių. Kompensacinis mechanizmas užtikrintų ilgalaikį gaminančių vartotojų veiklos modelio tvarumą ir subalansuotą elektros energiją gaminančių vartotojų plėtrą, nedarant neigiamo poveikio kitiems rinkos dalyviams. Remiantis Tarybos atliktu modeliavimu, įgyvendinus kompensacinį mechanizmą, vartotojų mokama VIAP dedamoji be PVM 2027 m. preliminarai sudarytų 0,17 ct/kWh, 2028 m. – 0,19 ct/kWh, 2029 m. – 0,23 ct/kWh, 2030 m. – 0,24 ct/kWh. Prognozuojama, jog įgyvendinus kompensacinį mechanizmą, gaminančių vartotojų mokama VIAP dedamoji už 1 elektros tinklus patiektą energijos kiekį (kWh) be PVM 2027 m. preliminarai sudarytų 0,76 ct/kWh, 2028 m. – 0,73 ct/kWh, 2029 m – 0,76 ct/kWh, 2030 m. – 0,77 ct/kWh.

Šiuo metu nustatytas teisinis reguliavimas, kai gaminantys vartotojai atgauna elektros energiją, vyksta elektros energijos mainai, kurių metu garantinis elektros energijos tiekėjas (toliau – garantinis tiekėjas) elektros energijos gamybos laikotarpiu gauna iš gaminančio vartotojo vieną kilovatvalandę elektros energijos su tuo metu biržoje egzistuojančia verte, o vėliau gaminančiam vartotojui ją grąžina, kai šis elektros energijos poreikis atsiranda. Šiuo atveju garantinis tiekėjas nepatiria elektros energijos įsigijimo sąnaudų, nes elektros energija nėra perkama elektros energijos rinkoje, tačiau garantinio tiekimo veiklos sąnaudos, tokios kaip duomenų valdymas, apskaitos administravimas, balansavimas, gaminančio vartotojo aptarnavimas bei elektros energijos sąskaitų išrašymas, vis tiek yra patiriamos, tačiau už šias sąnaudas garantiniam tiekėjui nėra atlyginama. Tokiu būdu garantinio tiekimo veiklos sąnaudos yra perkeliamos kitiems garantiniame tiekime esantiems elektros energijos vartotojams, o tai prieštarauja sąnaudų paskirstymo proporcingumo ir garantinio tiekėjo veiklos ekonominio neutralumo principams. Manytina, kad dėl sparčios gaminančių vartotojų plėtos ir didėjančių valandinių kainų skirtumų (kuomet saulėtu sezono metu elektros energijos kainos vis labiau mažės ir dažniau bus neigiamos, o vartojimo metu vakarais ir žiemomis vis labiau didės), elektros energijos skirstomųjų tinklų operatoriaus nuostolis dėl brangesnės elektros energijos atpirkimo gaminantiems vartotojams ir (ar) garantinio tiekėjo dėl tokių gaminančių vartotojų teikimo veiklos sąnaudų nepadengimo ateityje dar labiau didės.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymų projektus parengė Energetikos ministerijos Tvarios energetikos politikos grupė (grupės vadovas Aurimas Salapėta, tel. 0 602 46 552, el. p. aurimas.salapeta@enmin.lt, tiesioginiai rengėjai – patarėjas Sergej Garbar, 0 602 46 324, el. p. sergej.garbar@enmin.lt ir vyriausiasis specialistas Domantas Mikelevičius, 0 668 34 291, el. p. domantas.mikelevicius@enmin.lt), Energetikos konkurencingumo grupė (patarėja Aušra Grėbliūnaitė, tel. 0 602 46 290, el. p. ausra.grebliunaite@enmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai.

Šiuo metu galiojantys teisės aktai nenustato gaminančių vartotojų į elektros tinklus patiektos elektros energijos ir vėliau kaupimo laikotarpiu susigrąžintos elektros energijos vertės skirtumo padengimo.

EEĮ nenumato viešuosius interesus atitinkančių paslaugų rinkimo iš gaminančių vartotojų. Vadovaujantis Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 9 dalimi, gaminantis vartotojas nemoka už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas elektros energetikos sektoriuje už tą elektros energijos kiekį, kurį kaupimo laikotarpiu gaminantis vartotojas patiekė į elektros tinklus.

Vadovaujantis EEĮ 67 straipsnio 2 dalimi, viešuosius interesus atitinkančios paslaugos elektros energetikos sektoriuje yra:

1) elektros energijos gamyba naudojant atsinaujinančius energijos išteklius vykdoma ir atsakomybė už gamintojų, kurių eksploatuojamos elektrinės įrengtoji galia neviršija Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme nurodytos galios, pagamintos elektros energijos disbalansą užtikrinama Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka;

2) elektros energijos gamyba elektrinėse, kuriose elektros energija gaminama didelio naudingumo kogeneracijos būdu, kaip tai apibrėžta šiame įstatyme;

3) elektros energijos gamyba nustatytoje elektrinėse, kuriose elektros energijos gamyba būtina elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti;

4) elektros energetikos sistemos rezervų užtikrinimas nustatytoje elektrinėse, kurių veikla būtina valstybės energetiniam saugumui užtikrinti;

5) elektros energijos gamybos pajėgumų, strategiškai svarbių elektros energetikos sistemos darbo saugumui ir patikimumui ar valstybės energetinei nepriklausomybei užtikrinti, plėtra;

6) strateginių elektros energetikos sektoriaus projektų, susijusių su energetinio saugumo didinimu, įrengiant jungiamąsias linijas su kitų valstybių narių elektros energetikos sistemomis ir (ar) sujungiant Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemas su kitų valstybių narių elektros energetikos sistemomis, įgyvendinimas;

7) energetikos objektų darbo saugumo užtikrinimo, Ignalinos atominės elektrinės radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir joje panaudoto branduolinio kuro tvarkymo veikla;

8) elektros tinklų operatoriaus atliekamas elektros tinklų optimizavimas, plėtra ir (ar) rekonstravimas, užtikrinantys elektros gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą.

Vadovaujantis EEĮ 74 straipsnio 4 dalimi, viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšos Vyriausybės nustatyta tvarka renkamos iš asmenų, kurie:

1) naudoja elektros energiją ūkiniams poreikiams tenkinti ir kurių elektros energijos gamybos ir (ar) vartojimo įrenginiai prijungti prie elektros tinklų operatoriaus valdomų elektros tinklų;

2) naudoja savo pasigaminatą elektros energiją savo ūkiniams poreikiams tenkinti ir kurių elektros energijos gamybos įrenginiai prijungti prie elektros tinklų operatoriaus valdomų elektros tinklų, – už visą savo ir asmenų, iš jų gaunančių elektros energiją tiesioginėmis linijomis, ūkiniams poreikiams tenkinti faktiškai suvartotą elektros energiją;

3) savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminatą elektros energiją ir kurių elektros energijos gamybos įrenginiai prijungti prie elektros tinklų operatoriaus valdomų elektros tinklų, – už jų termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminatą ir savo bei asmenų, iš jų gaunančių elektros energiją tiesioginėmis linijomis, ūkiniams poreikiams tenkinti faktiškai suvartotą elektros energiją.

Vadovaujantis EEĮ 74 straipsnio 5 dalimi, viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšos nerenkamos už:

1) gamintojų naudojant atsinaujinančius energijos išteklius pasigaminatą ir ūkinei veiklai vykdyti suvartotą elektros energijos kiekį;

2) elektros energiją, būtiną elektros energijos gamybos technologiniam procesui užtikrinti, taip pat už elektros energiją skirtą energijos kaupimo įrenginių, kurių įrengtoji elektrinė galia yra ne mažesnė nei 1 MW, įkrovimui, kada energijos kaupimo įrenginių įkrovimui patiektas elektros energijos kiekis, išskyrus technologinius nuostolius, vėliau yra grąžinamas į operatorių elektros tinklus, o termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse – už elektros energiją, būtiną bendram elektros energijos ir šilumos gamybos technologiniam procesui užtikrinti;

EEĮ 44 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta, kad buitiniams vartotojams, kuriems užtikrinamas garantinis tiekimas, taikoma garantinio tiekimo kaina, kuri apskaičiuojama vidutinę praėjusio ataskaitinio mėnesio elektros energijos biržos kainą, susiformavusią Lietuvos kainų zonoje kitos paros rinkoje, padauginus iš koeficiento 1,15. Vartotojams, išskyrus buitinius vartotojus, kuriems užtikrinamas garantinis tiekimas, taikoma garantinio tiekimo kaina, kuri apskaičiuojama vidutinę praėjusio ataskaitinio mėnesio elektros energijos biržos kainą, susiformavusią Lietuvos kainų zonoje kitos paros rinkoje, padauginus iš koeficiento 1,25.

Šiuo metu Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas nereglementuoja atvejų, kai nuotolinis parkas, skirtas gaminantiems vartotojams, yra įrengiamas tinklų naudotojo vidaus tinkle.

Vadovaujantis Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalies 4 punktu, gaminančio vartotojo per kaupimo laikotarpį suvartotos elektros energijos kiekį viršijantis į elektros tinklus patiektą elektros energijos kiekį į kitą kaupimo laikotarpį nėra perkeliamas, už šį kiekį energijos tiekėjas gaminančiam vartotojui kompensuoja iš anksto tarpusavio sutartyse nustatyta tvarka ir sąlygomis. Šiuo metu, kompensavimo vertės apskaičiavimą elektros energijos tiekėjai taiko skirtingai pagal tarpusavio sutartyse, sudarytose su gaminančiais vartotojais, nustatytas sąlygas.

Gaminančių vartotojų elektros energijos kaupimo laikotarpį, kuomet taikomas dvigubos apskaitos modelis, reglamentuoja Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalies 1 punktas, o gaminančių vartotojų apskaitos laikotarpį, kuomet taikomas grynasis atsiskaitymas, reglamentuoja Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20⁴ straipsnio 1 dalies 1 punktas. Taikant dvigubos apskaitos modelį, per einamąjį kalendorinį mėnesį į elektros tinklus patiektos ir nesuvartotos elektros energijos kiekiai (kilovatvalandėmis) perkeliama į kitą kalendorinį mėnesį ir kaupiami nuo einamųjų metų balandžio 1 d. iki kovo 31 d., 2 metų laikotarpiu. Taikant grynąjį atsiskaitymą, nuo einamųjų metų balandžio 1 d. iki kovo 31 d., 2 metus virtualioje asmens sąskaitoje kaupiama lėšų suma, apskaičiuojama asmens pagamintos ir į elektros tinklus patiektos elektros energijos kiekį padauginus iš su asmeniu sutartos fiksuotos arba kintamosios elektros energijos kainos. Pažymėtina, kad pagal šiuo metu galiojančias nuostatas kaupimo ir apskaitos laikotarpis yra vienodas visiems gaminantiems vartotojams, nepriklausomai nuo to, kada jie įsirengė elektrinę ar tapo gaminančiais vartotojais. Šiuo metu galiojantis kaupimo ir apskaitos laikotarpis visiems gaminantiems vartotojams prasidėjo 2024 m. balandžio 1 d. ir turėtų baigtis 2026 m. kovo 31 d. Pagal galiojančią teisinę reguliavimo schemą kitas kaupimo laikotarpis visiems gaminantiems vartotojams prasideda 2026 m. balandžio 1 d. ir baigiasi 2028 m. kovo 31 d., ir taip toliau kas dvejus metus.

Vadovaujantis 20⁴ straipsnio 1 dalies 3 punktu, virtualioje gaminančio vartotojo, kuriam taikomas grynasis atsiskaitymas, sąskaitoje sukaupta lėšų suma mažinama suma, kuri apskaičiuojama nepriklausomo elektros energijos tiekėjo asmeniui patiektos elektros energijos kiekį padauginus iš asmens ir nepriklausomo elektros energijos tiekėjo sudarytoje elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartyje nustatytos elektros energijos kainos be pridėtinės vertės mokesčio ir (arba) sumos už kitas susijusias paslaugas.

Tinklų operatorių sąnaudų, susijusių su gaminančio vartotojo ar asmens, siekiančio tapti gaminančiu vartotoju, elektros įrenginių prijungimu prie elektros tinklų, padengimą reglamentuoja Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 11 dalis. Vadovaujantis šio įstatymo 20¹ straipsnio 11 dalies 4 punktu, tais atvejais, kai mažinama su vartojimo vietos prijungimo tašku, sutampančiame prijungimo prie skirstomųjų tinklų taške, prijungtų elektros gamybos įrenginių leistina generuoti galia ir (ar) elektrinės įrengtoji galia, vartotojai apmoka 100 procentų skirstomųjų tinklų operatoriaus sąnaudų.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Siekiant tvarios ir subalansuotos gaminančių vartotojų plėtros, nedarant neigiamo poveikio kitiems elektros energijos rinkos dalyviams, AIEĮ projektu siūloma:

1) nustatyti, kad gaminančių vartotojų pagamintos ir suvartotos elektros energijos apskaita, taikant Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnyje ir 20⁴ straipsnyje nustatytus apskaitos principus, vykdoma 2 metus nuo einamųjų metų kovo 1 d. iki vasario mėnesio paskutinės dienos. Pakeitimai siūlomi, atsižvelgiant į saulės šviesos energijos elektrinių gamybos tendencijas, kuriomis remiantis matyti, kad intensyvesnė gamyba prasideda jau kovo mėnesį, dėl ko didėja į elektros tinklus pagamintas, tačiau nesuvartotas elektros energijos kiekis. Šie pakeitimai sąlygotų mažesnius elektros energijos kiekius, dėl kurių kaupimo laikotarpio pabaigoje elektros energijos tiekėjai turėtų mokėti kompensaciją, bei skatintų gaminančius vartotojus subalansuoti elektros energijos gamybą ir vartojimą, mažinant perteklinės elektros energijos generaciją.

Siūlomu teisinio reguliavimo pakeitimu dabartinis dviejų metų kaupimo ir apskaitos laikotarpis būtų sutrumpintas ir vietoje šiuo metu galiojančios 2026 m. kovo 31 d. pabaigos baigtųsi 2026 m. vasario 28 d., o naujas kaupimo laikotarpis prasidėtų pagal naują teisinį reguliavimą – nuo 2026 m. kovo 1 d. ir tęstųsi iki 2028 m. vasario 29 d. Šis sprendimas užtikrintų sklandų perėjimą prie naujo, nuo kovo 1 d. įsigaliosiančio apskaitos modelio ir suteiktų didesnę naudą gaminantiems vartotojams,

kadangi pagal šiuo metu galiojančią tvarką dėl pastebimai intensyvesnės kovo mėnesį elektrinių gamybos gaminantys vartotojai turėtų sukaupę reikšmingą perteklinės elektros kiekį, kurio nebespėtų pilnai išnaudoti ir už kurį jiems būtų kompensuojama sąlyginai mažesnės vertės suma. Sutrumpinus dabartinį laikotarpį, visas kovo mėnesio generacijos potencialas patektų į naująjį, nuo 2026 m. kovo 1 d. prasidedantį dviejų metų laikotarpį, o tai reikštų, kad kovo mėnesį sugeneruota ir į tinklus patiekta perteklinė elektros energija galėtų būti panaudota per visus naujo laikotarpio dvejus metus;

2) suderinti Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nuostatas su Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo nuostatomis, nustatant, kad gaminančio vartotojo, kuriam taikomas grynasis atsiskaitymas, sąskaitoje sukaupta lėšų suma mažinama suma, kuri apskaičiuojama nepriklausomo elektros energijos tiekėjo asmeniui patiekto elektros energijos kiekį padauginus iš asmens ir nepriklausomo elektros energijos tiekėjo sudarytoje elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartyje nustatytos elektros energijos kainos be sumos už kitas susijusias paslaugas;

3) atsižvelgiant į tai, jog šiuo metu tiekėjai kaupimo laikotarpio pabaigoje už gaminančio vartotojo nesusigražintą elektros energijos kiekį taiko skirtingus kompensavimo principus, siekiant užtikrinti gaminančių vartotojų teisėtus lūkesčius į skaidrų ir objektyvų atlygį, siūloma nustatyti, jog tiekėjas kompensaciją apskaičiuoja pagal svertinį vidurkį elektros energijos biržos kainų, susiformavusių Lietuvos kainų zonoje tomis valandomis, kuriomis gaminančių vartotojų elektrinės faktiškai gamino elektros energiją ir tiekė ją į tinklą. Šis svertinis vidurkis apskaičiuojamas taip, kad kiekviena elektros energijos biržos kaina būtų vertinama kartu su tuo pačiu laikotarpiu faktiškai į tinklus patiekto elektros energijos kiekiu. Kiekvienos gamybos valandos biržos kaina dauginama iš tuo metu patiekto elektros energijos kiekio, visų valandų gautos reikšmės sumuojamos ir padalinamos iš bendro per kaupimo laikotarpį patiekto kiekio. Toks metodas užtikrina, kad kompensacija atspindėtų tik tas rinkos kainas, kurios susiformavo realios gamybos metu, ir proporcingai įvertinant valandas, turėjusias didžiausią įtaką bendram gaminančių vartotojų elektrinėse pagaminam energijos kiekiui.

4) nustatyti, kad gaminantys vartotojai, kuriems taikomi šio straipsnio 2 dalyje nurodyti elektros energijos kiekio apskaitos principai, moka viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainą;

5) siekiant didesnio aiškumo, siūloma nustatyti, kad nuotolinis parkas, skirtas gaminantiems vartotojams, gali būti įrengtas to paties tinklų naudotojo vidaus tinkle, t. y., kai to paties asmens valdomi elektros energijos gamybos ir (arba) vartojimo įrenginiai yra prijungti tame pačiame elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų taške, tačiau šis parkas negali būti sujungtas tiesiogine elektros linija su kitų elektros tinklų naudotojų vidaus elektros tinklais;

6) atsižvelgiant į ribotus elektros tinklų pralaidumus, siekiant sudaryti palankias sąlygas mažinti rezervuotus perteklinius pajėgumus, taip sudarant galimybę kitiems vartotojams įsirengti elektrines ir tapti gaminančiais vartotojais, siūloma atsisakyti nuostatų, jog tais atvejais, kai mažinama su vartojimo vietos prijungimo tašku sutampančiame prijungimo prie skirstomųjų tinklų taške prijungtų elektros gamybos įrenginių leistina generuoti galia ir (ar) elektrinės įrengtoji galia, gaminantys vartotojai apmoka 100 procentų skirstomųjų tinklų operatoriaus sąnaudų;

EEĮ projektu siūloma:

1) nustatyti, kad gaminantys vartotojai, kuriems taikomi dvigubos apskaitos principai, moka viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainą už 1 kWh į elektros tinklus patiekto elektros energijos, kuri negali būti didesnė kaip 0,01 euro (be PVM).

Atsižvelgiant į tai, kad dėl nustatytos kainos ribos elektros energijos tiekėjai ir garantinis tiekėjas gali negauti visos sumos, reikalingos užtikrinti gaminančių vartotojų, kuriems taikomi dvigubos apskaitos principai, į elektros tinklus patiekto ir iš tinklų susigražintos elektros energijos vertės atitikimą, siūloma nustatyti, kad neužtikrinta sumos dalis būtų padengiama lygiomis dalimis tarp elektros energijos tiekėjų ir Elektros energetikos įstatymo 74 straipsnio 4 dalies 1–3 punktuose nurodytų asmenų. Elektros energijos tiekėjų dalis būtų paskirstoma proporcingai kiekvieno tiekėjo patirtam neigiamam elektros energijos, apskaitytos taikant dvigubos apskaitos principus, vertės rezultatui. Taip būtų užtikrinamas proporcingas ir teisingas neužtikrintos sumos paskirstymas – 50 proc. šios sumos padengtų tiekėjai, o likusi 50 proc. dalis būtų padengiama Elektros energetikos įstatymo 74 straipsnio 4 dalies 1–3 punktuose nurodytų asmenų. Šie pakeitimai leis surinkti dalį lėšų, kuriomis Vyriausybės nustatyta tvarka bus dengiami elektros energijos tiekėjų kaštai, susiję su elektros

energijos, apskaitytos taikant Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalyje nurodytus elektros energijos kiekio apskaitos principus, tolygios vertės užtikrinimu.

2) detalizuoti gaminančių vartotojų į elektros tinklus patiektos ir vėliau kaupimo laikotarpiu susigražintos elektros energijos vertės skirtumo padengimo mechanizmą. Siūloma nustatyti, kad elektros energijos tiekėjų veikla, susijusi su gaminančių vartotojų, kuriems taikomi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalyje nurodyti elektros energijos kiekio apskaitos principai, į elektros tinklą patiektos ir per kaupimo laikotarpį iš elektros tinklo suvartotos elektros energijos kiekio, neviršijančio į tinklus patiekto elektros energijos kiekio, vertės užtikrinimu, yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga;

3) siūloma nustatyti, kad Taryba nustato viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainą, taikomą už gaminančio vartotojo 1 kWh į elektros tinklus patiektos elektros energijos, vadovaudamasi gaminančių vartotojų sukuriama finansinio poveikio dėl didmeninės elektros energijos rinkos kainų pokyčių vertinimu, kurį atlieka Taryba, vadovaudamasi Tarybos nustatyta tvarka ir sąlygomis. Šiame įvertinime įvertinamas gaminančių vartotojų daromas poveikis elektros energijos vidutinėms biržos kainoms ir biržos kainų tikruoju laiku pokytis, poveikis perkrovų pajamoms ir gamintojų nuostoliams;

4) siekiant užtikrinti teikiamų duomenų teisingumą ir kontrolę, siūloma nustatyti, kad Elektros energijos tiekėjai, teikiantys viešuosius interesus atitinkančias paslaugas, kiekvienais metais ne vėliau kaip iki einamųjų metų birželio 1 dienos Tarybai teiktų ataskaitą, susijusią su gaminančių vartotojų, kuriems taikomi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalyje nurodyti elektros energijos kiekio apskaitos principai, per kaupimo laikotarpį į elektros tinklus patiektos ir suvartotos elektros energijos kiekio, neviršijančio į tinklus patiekto elektros energijos kiekio, vertės užtikrinimu, ir nepriklausomo auditoriaus atliktos patikros dėl šios ataskaitos išvadą;

5) siūloma nustatyti, jog lėšos už viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimą, surinktos iš gaminančių vartotojų, būtų išmokamos Vyriausybės nustatyta tvarka elektros energijos tiekėjams proporcingai jų patirtam neigiamam elektros energijos, apskaitytos taikant Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalyje nurodytus elektros energijos kiekio apskaitos principus, vertės rezultatui;

6) atsižvelgiant į tai, kad gaminantys vartotojai, atgauto elektros energijos kiekio atveju, neapmoka elektros energijos garantinio tiekimo veiklos sąnaudų atgauto elektros energijos kiekio atveju, tačiau garantinis tiekėjas patiria sąnaudas, nes garantinio tiekimo veikla apima ne tik elektros energijos tiekimą iš elektros energijos biržos, bet ir administracinius procesus (garantinis tiekėjas užtikrina disbalanso atsakomybę gaminančiam vartotojui, priima iš gaminančio vartotojo elektros energiją gamybos metu, perteklių realizuoja elektros rinkoje, atperka gaminančiam vartotojui energiją vartojimo metu, išrašo sąskaitas, informuoja apie pasikeitusią elektros energijos kainodarą, atsako vartotojui į klausimus apie kainodaros būdus, paaiškina sąskaitose pateiktą informaciją, administruoja skolas ir patiria visas kitas vartotojų aptarnavimo išlaidas susijusias su elektros energijos tiekimo ir apsikeitimo užtikrinimu), siūloma nustatyti, kad tokiam gaminančiam vartotojui, kuriam užtikrinamas garantinis tiekimas, taikoma garantinio tiekimo kaina, kuri apskaičiuojama vidutinę einamojo ataskaitinio mėnesio elektros energijos biržos kainą, susiformavusią Lietuvos kainų zonoje kitos paros rinkoje, padauginus iš atitinkamo koeficiento dydžio. Siūloma nustatyti, kad buitinio gaminančio vartotojo atveju būtų taikomas 0,15 koeficientas, o nebutinio gaminančio vartotojo atveju – 0,25. Pažymėtina, kad siūlomi koeficientai neturi elektros energijos vertės komponento (skirtingai, nei kitiems vartotojams, kuriems užtikrinamas garantinis tiekimas, pvz. 1,15 ar 1,25), kadangi laikoma, kad elektros energija nėra perkama iš elektros biržos – gaminantis vartotojas ją pagamina pats ir perduoda garantiniam tiekėjui laikinam „saugojimui“. Taigi, siūlomi koeficientai atspindi tik garantinio tiekėjo veiklos sąnaudas, kurios išlieka nepriklausomai nuo to, kieno elektros energija yra vartojama (vertinant nuosavybės teisę atgaunama savo ar ne savo) ir nepriklausomai nuo elektros energijos kilmės (iš kokių šaltinių buvo pirktas). Manytina, kad siūlomas teisinis reguliavimas užtikrins sąnaudų pagrįstumą, garantinio tiekėjo veiklos neutralumą ir proporcingą paslaugų kaštų paskirstymą tarp visų elektros energijos rinkos dalyvių;

7) siekiant sukurti ilgalaikes ir realias paskatas elektros energijos vartotojams ir gaminantiems vartotojams, aktyviai dalyvauti elektros energijos rinkoje ir rinktis nepriklausomų elektros energijos tiekėjų pasiūlymus, Elektros energetikos įstatymo 44 straipsnio 2 dalies 3 punkte siūloma nustatyti diferencijuotą garantinio tiekimo kainodaros modelį, priklausomai nuo elektros

energijos vartotojo ir gaminančio vartotojo buvimo garantiniame tiekime trukmės. Siūloma sustatyti, kad tais atvejais, kai elektros energijos vartotojui garantinis tiekimas užtikrinamas ilgiau kaip šešis mėnesius iš eilės, pasibaigus šiam laikotarpiui elektros energijos vartotojui ir gaminančiam vartotojui atgautos elektros energijos kiekio atveju būtų taikomas didesnis garantinio tiekimo kainos koeficientas, nei taikomas pirmojo šešių mėnesių laikotarpio metu. Buitiniam vartotojui ir buitiniam gaminančiam vartotojui atgautos elektros energijos kiekio atveju siūloma koeficientą padidinti 0,15 dydžiu, o nebutinio vartotojo ir nebutinio gaminančio vartotojo atveju (atgautam elektros energijos kiekiui) – 0,25 dydžiu. Tokiu būdu būtų nustatomas papildomas elektros energijos kainos padidėjimas, užtikrinantis, kad garantinio tiekimo paslauga būtų naudojama kaip laikino pobūdžio priemonė elektros energijos tiekimo nepertraukiamumui užtikrinti, o ne kaip nuolatinis elektros energijos tiekimo būdas. Siekiant išvengti piktnaudžiavimo atvejų, kai elektros energijos vartotojai ir gaminantys vartotojai galimai laikinai sudarytų sutartis su nepriklausomu tiekėju vien tam, kad vėliau vėl pasinaudotų nauju 6 mėnesių garantinio tiekimo laikotarpiu, siūloma nustatyti, jog jeigu elektros energijos vartotojui ir gaminančiam vartotojui per einamųjų 24 mėnesių laikotarpį bent kartą buvo užtikrinamas garantinis tiekimas ilgiau kaip šešis mėnesius, jam pakartotinai suteikus garantinį tiekimą per tą patį laikotarpį, būtų taikomas padidintas garantinio tiekimo kainos koeficientas;

8) atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas numato, kad gaminančių vartotojų pagamintos ir į elektros tinklus patiektos elektros energijos apskaitos laikotarpis vykdomas nuo einamųjų metų balandžio 1 dienos iki kovo 31 dienos 2 metus, tačiau AIEĮ projektu siūloma kaupimo laikotarpį paankstinti ir pradėti vykdyti nuo kovo 1 dienos iki vasario mėnesio paskutinės dienos 2 metus, todėl naujas apskaitos laikotarpis prasidės 2026 m. kovo 1 d., įstatymų projektuose siūloma nustatyti, kad AIEĮ projekto ir EEĮ projekto nuostatos (išskyrus AIEĮ projekto 1 straipsnio 1 dalies ir 2 straipsnio 1 dalies nuostatas, kurios įsigalioja 2026 m. vasario 1 d.) įsigalios 2026 m. kovo 1 d., o su šiais įstatymų projektais susiję įgyvendinamieji teisės aktai bus priimti iki 2026 m. vasario 28 d.

Atsižvelgiant į tai, kad siūlomas kompensavimo mechanizmas gali atitikti valstybės pagalbos požymius, apie planuojamus pakeitimus buvo informuota Europos Komisija, pradėtos diskusijos dėl poreikio suderinti šią schemą su Europos Komisija valstybės pagalbos kontekste. Atitinkamai, EEĮ projekte ir AIEĮ projekte siūloma nustatyti, kad nuostatos, susijusios su VIAP taikymu, įsigalioja 2026 m. balandžio 1 d., jeigu Europos Komisijos pritarimas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio 3 dalies nuostatas gaunamas iki 2026 m. balandžio 1 d., arba praėjus 2 mėnesiams po Europos Komisijos pritarimo gavimo dienos, jeigu Europos Komisijos pritarimas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio 3 dalies nuostatas gaunamas po 2026 m. balandžio 1 d. Lietuvos Respublikos energetikos ministerija nedelsdama informuoja Teisės aktų registro tvarkytoją apie šio įstatymo įsigaliojimo datą po Europos Komisijos pritarimo pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio 3 dalies nuostatas gavimo dienos.

Atsižvelgiant į siūlymus dėl EEĮ 44 straipsnio 2 dalies 3 punkto pakeitimus, siekiant teisinio nuoseklumo Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 pakeitimo įstatymo Nr. XIV-627 31 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte siūlomas atitinkamas pakeitimas, nustatantis, kad gaminančių vartotojų atgauto elektros energijos kiekio atveju taikomi 0,15 ir 0,25 koeficientai, o vartotojams, kurie garantiniame tiekime išlieka ilgiau kaip 6 mėnesius nustatomas didesnis garantinio tiekimo koeficientas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažyma pateikiama atskiru dokumentu.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas įstatymas neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Siūlomi pakeitimai turės teigiamą įtaką elektros energijos tiekėjų vykdomai veiklai, nes bus nustatytas aiškus sąnaudomis ir nauda pagrįstas elektros energijos, apskaitytos taikant Atsinaujančių

išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalyje nurodytus elektros energijos kiekio apskaitos principus, vertės užtikrinimo mechanizmas.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus teikiamą Įstatymų projektus, nereikės priimti ar keisti kitų įstatymų.

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymų projektai parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projekte nėra įtvirtinta naujų sąvokų ir jas įvardijančių terminų.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Europos Sąjungos teisės nuostatas.

11. Jeigu įstatymų įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti.

Įstatymų pakeitimams įgyvendinti reikės pakeisti šiuos įgyvendinamuosius teisės aktus:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės parengti:

1. viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo pakeitimus;

2. viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo ir jų apimčių nustatymo tvarkos aprašo pakeitimus.

Taryba turės parengti:

1. Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje kainos nustatymo metodikos, patvirtintos Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2012 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. O3-279 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje kainos nustatymo metodikos patvirtinimo“, pakeitimus;

2. Elektros energijos tiekėjų ataskaitų, susijusių su gaminančių vartotojų į elektros tinklus patiekto ir suvartoto elektros energijos kiekio vertės užtikrinimu, patikros techninę užduotį;

3. Gaminančių vartotojų sukuriama finansinio poveikio dėl didmeninės elektros energijos rinkos kainų pokyčių, vartotojams, gamintojams ir (ar) kitiems Tarybos nustatytiems subjektams, vertinimo sąlygų ir tvarkos aprašą.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymų projektams įgyvendinti valstybės ar savivaldybės biudžetų lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymų projektai rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminių Įstatymų projektų žodžiai: atsinaujinantys energijos ištekliai, gaminantis vartotojas, viešuosius interesus atitinkančios paslaugos, grynasis atsiskaitymas.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Kitų pagrindimų ir paaiškinimų iniciatoriai neteikia.